

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 2000-2001

6 MAART 2001

Wetsvoorstel betreffende de euthanasie

AMENDEMENTEN

Nr. 662 VAN MEVROUW de T' SERCLAES

Art. 6

Dit artikel vervangen als volgt:

«Art. 6. — Geen arts kan worden gedwongen in te gaan op een euthanasieverzoek van een patiënt. Hij moet de patiënt die dit verzoek tot hem richt, tijdig zijn bezwaren of zijn eventuele weigering mededelen.

Geen beoefenaar van de geneeskunde, noch enige andere persoon kan worden gedwongen mee te werken aan de toepassing van de artikelen 3 en 4, tweede lid, van deze wet. »

Verantwoording

Dit artikel moet duidelijk vermelden dat geen enkele arts verplicht is in te gaan op een euthanasieverzoek van een patiënt. Het wetsvoorstel voert dus geen recht op euthanasie in. Elke arts kan redenen hebben die ofwel verband houden met gewetensbezwaren, ofwel voortspruiten uit de medische, sociale of andere om-

Zie:

Stukken van de Senaat:

2-244 - 1999/2000:

Nr. 1: Wetsvoorstel van de heer Mahoux, mevrouw Leduc, de heer Monfils en de dames Vanlerberghe, Nagy en De Roeck.

Nr. 2: Amendementen.

2-244 - 2000/2001:

Nrs. 3 tot 19: Amendementen.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2000-2001

6 MARS 2001

Proposition de loi relative à l'euthanasie

AMENDEMENTS

N° 662 DE MME de T' SERCLAES

Art. 6

Remplacer cet article par ce qui suit :

«Art. 6. — Aucun médecin n'est tenu de répondre à une demande d'euthanasie formulée par un patient. Il veillera à informer le patient qui lui adresse une telle demande de ses objections ou de son refus éventuel en temps utile.

Aucun praticien de l'art de guérir, ni aucune autre personne n'est tenue de concourir à l'application des articles 3 et 4 de la présente loi. »

Justification

Cet article doit indiquer clairement qu'aucun médecin n'a l'obligation de répondre à une demande d'euthanasie formulée par un patient. La proposition de loi n'instaure pas un droit à l'euthanasie. Tout médecin peut avoir des raisons qui relèvent soit de l'objection de conscience, soit de raisons liées à la situation du

Voir:

Documents du Sénat:

2-244 - 1999/2000:

N° 1: Proposition de loi de M. Mahoux, Mme Leduc, M. Monfils et Mmes Vanlerberghe, Nagy et De Roeck.

N° 2: Amendements.

2-244 - 2000/2001:

Nos 3 à 19: Amendements.

standigheden waarin de patiënt zich bevindt en waardoor de arts uiteindelijk in geweten niet kan ingaan op het euthanasieverzoek. De wet moet in dat opzicht duidelijk zijn om geen dubbelzinnigheid in de hand te werken. Elke arts blijft vrij om al dan niet in te gaan op een euthanasieverzoek.

Opdat de dialoog met de patiënt op transparante wijze kan worden gevoerd en met het vertrouwen dat nodig is voor een goede therapeutische relatie, moet de arts de patiënt voorts tijdig inlichten over zijn standpunt indien hij bezwaren zou hebben om deze handeling te verrichten, indien hij er voorwaarden aan wil verbinden (zie de artikelen 3 en 4) of indien hij zou weigeren in te gaan op een euthanasieverzoek van zijn patiënt.

Ten slotte moet eveneens worden vermeld dat geen enkele «beoefenaar van de geneeskunst» of geen enkele andere persoon kan worden verplicht zijn medewerking te verlenen aan een euthanasie.

Met het begrip «beoefenaar van de geneeskunst» worden bedoeld de personen die vermeld zijn in de wettelijke regeling van het koninklijk besluit nr. 78 betreffende de uitoefening van de geneeskunst, de verpleegkunde, de paramedische beroepen en de geneeskundige commissies.

Nr. 663 VAN MEVROUW de T' SERCLAES

(Subamendement op amendement nr. 19 van mevrouw Leduc c.s.)

Art. 7

In het voorgestelde nieuwe lid van dit artikel de woorden «De persoon wiens leven met toepassing van de voorwaarden gesteld in deze wet wordt beëindigd» vervangen door de woorden «De persoon wiens overlijden het gevolg is van een euthanasie toegepast door een arts met toepassing van de voorwaarden gesteld in deze wet.»

Verantwoording

De tekst van amendement nr. 19 houdt geen rekening met de tekst die voor de voorgaande artikelen is aangenomen.

Onze tekst verbetert de leesbaarheid van de voorgestelde tekst en houdt rekening met de begrippen die in de vorige artikelen zijn gebruikt.

Nr. 664 VAN MEVROUW de T' SERCLAES

(Subamendement op amendement nr. 19 van mevrouw Leduc c.s.)

Art. 7

In het voorgestelde nieuwe lid van dit artikel, de woorden «wat de juridische gevolgen betreft van de ten minste twaalf maanden vóór het overlijden aange-gane overeenkomsten, inzonderheid verzekeringsovereenkomsten» vervangen door de woorden «wat betreft de handelingen en overeenkomsten die hij ten minste twaalf maanden vóór zijn overlijden is aangegaan».

Verantwoording

De tekst van het amendement is vaag. De nieuwe tekst gebruikt preciezere begrippen. Met name wordt het begrip overeenkom-

patient, qu'elles soient d'ordre médical, social ou autre, et qui l'amènent à ne pas pouvoir en conscience répondre à cette demande. La loi doit être claire à cet égard afin de ne pas créer d'ambiguïté: tout médecin reste libre de répondre ou non à une demande d'euthanasie.

Par ailleurs, et afin que le dialogue entre le médecin et son patient puisse être mené dans la transparence et la confiance nécessaire à une bonne relation thérapeutique, le médecin qui aurait des objections à pratiquer un tel acte ou qui souhaite y mettre des conditions (voir articles 3 et 4) ou qui refuserait de répondre à une demande d'euthanasie formulée par son patient doit lui faire part de sa position en temps utile.

Enfin, il faut également préciser que nul praticien de l'art de guérir ni aucune autre personne n'est tenue de concourir à un acte d'euthanasie.

Les personnes visées par la notion de «praticien de l'art de guérir» sont celles qui sont reprises dans le cadre des dispositions de l'arrêté royal n° 78 relatif à l'exercice de l'art de guérir, de l'art infirmier, des professions paramédicales et aux commissions médicales.

Nº 663 DE MME de T' SERCLAES

(Sous-amendement à l'amendement n° 19 de Mme Leduc et consorts)

Art. 7

À l'alinéa nouveau proposé, remplacer les mots «La personne dont la vie a été interrompue dans le respect des conditions imposées par la présente loi» par les mots «La personne dont le décès est la conséquence d'un acte d'euthanasie pratiqué par un médecin en application des dispositions de la présente loi.»

Justification

Le texte de l'amendement n° 19 ne tient pas compte des textes adoptés aux articles précédents.

Le texte améliore la lisibilité du texte proposé et prend en compte les concepts utilisés aux articles précédents.

Nº 664 DE MME de T' SERCLAES

(Sous-amendement à l'amendement n° 19 de Mme Leduc et consorts)

Art. 7

À l'alinéa nouveau proposé, remplacer les mots «pour les conséquences juridiques des engagements qu'elle a pris au moins douze mois avant sa mort, en particulier les contrats d'assurance» par les mots «pour ce qui a trait aux actes et contrats passés par celle-ci au moins douze mois avant son décès.»

Justification

Le texte de l'amendement est flou dans son libellé. Le nouveau texte tente de rendre celui-ci plus précis dans les concepts utilisés.

sten vervangen door dit van handelingen, dat een preciezere juridische inhoud heeft. Deze bepaling heeft tot doel enerzijds te voorkomen dat euthanasie wordt gevraagd om financiële redenen (zie de jurisprudentie inzake vrijwillige en onvrijwillige zelfmoord) en anderzijds de erfgenamen en rechtsopvolgers van een patiënt die een vrijwillig, herhaald en weloverwogen euthanasieverzoek heeft gedaan, niet te stigmatiseren.

Nr. 665 VAN MEVROUW de T' SERCLAES

Art. 7bis (nieuw)

Een artikel 7bis (nieuw) toevoegen, luidende:

«Alle legaten, schenkingen met voorbehoud van vruchtgebruik en elke verkoop op lijfrente door de patiënt aan de arts die euthanasie heeft toegepast of aan de andere beoefenaars van de geneeskunde die betrokken waren bij de procedures bedoeld in artikelen 3 en 4 van deze wet, zijn van rechtswege nietig.»

Verantwoording

Euthanasie is een handeling die erin bestaat opzettelijk een einde te maken aan het leven van een derde. Daarom moet ervoor worden gezorgd dat de arts en de andere beoefenaars van de geneeskunde die betrokken zijn bij de in de artikelen 3 en 4 bedoelde procedure, geen belang hebben bij het overlijden van de patiënt.

En particulier, la notion d'engagement est remplacée par la notion d'acte qui est une notion plus précise en droit. La disposition doit veiller, d'une part, à éviter que des actes d'euthanasie ne soient demandés pour des raisons financières (voir la jurisprudence en matière de suicide volontaire et involontaire) et, d'autre part, ne pas pénaliser les héritiers ou ayants droits d'un patient faisant une demande volontaire, répétée et réfléchie d'euthanasie.

Nº 665 DE MME de T' SERCLAES

Art. 7bis (nouveau)

Insérer un article 7bis (nouveau) rédigé comme suit:

«Est nul de plein droit tout legs, toute donation avec réserve d'usufruit, toute vente à rente viagère consentis par le patient au médecin ayant pratiqué l'euthanasie ainsi qu'aux autres praticiens de l'art de guérir intervenant dans les procédures prévues aux articles 3 et 4 de la présente proposition de loi.»

Justification

L'acte d'euthanasie étant un acte qui consiste à mettre fin intentionnellement à la vie d'une personne, il y a lieu de s'assurer que le médecin ainsi que les autres praticiens de l'art de guérir concernés par la procédure prévue aux articles 3 et 4 de la proposition n'ont aucun intérêt au décès du patient.

Nathalie de T' SERCLAES.

Nr. 666 VAN MEVROUW NYSSENS

Art. 6

Dit artikel vervangen als volgt:

«Geen beoefenaar van de geneeskunde kan worden gedwongen euthanasie toe te passen.

Geen beoefenaar van de verpleegkunde noch enige andere persoon kan worden gedwongen mee te werken aan de toepassing van de artikelen 3 en 4.»

Verantwoording

Er dient een onderscheid te worden gemaakt tussen de arts, die krachtens de wet onder bepaalde voorwaarden ertoe gebracht kan worden euthanasie toe te passen, en andere personen zoals de beoefenaars van de verpleegkunde, maar ook derden zoals de vertrouwenspersonen of de getuigen, of nog de geraadpleegde artsen, die strikt genomen geen euthanasie toepassen, maar er eventueel toe gebracht zouden worden hun medewerking te verlenen aan de uitvoering van de wet (in het bijzonder in het kader van artikelen 3 en 4).

Het gewetensbezwaar moet gelden voor zowel de arts aan wie de toepassing van euthanasie gevraagd wordt, als de geraadpleegde artsen, de verplegend, het verzorgingspersoneel, de getuigen of de vertrouwenspersonen aan wie eventueel gevraagd

Nº 666 DE MME NYSSENS

Art. 6

Remplacer l'alinéa 1er de cet article par ce qui suit :

«Aucun praticien de l'art de guérir n'est tenu de pratiquer une euthanasie.

Aucun praticien de l'art infirmier ni aucune autre personne n'est tenu de concourir à l'application des articles 3 et 4.»

Justification

Il importe de distinguer le médecin qui, en vertu de la loi, peut être amené à pratiquer une euthanasie à certaines conditions, des autres personnes telles les praticiens de l'art infirmier, mais aussi les tiers telles les personnes de confiance ou les témoins, ou encore les médecins consultés, qui, tout en ne pratiquant pas l'euthanasie au sens strict, seraient éventuellement amenées à apporter leur concours à l'exécution de la loi (en particulier dans le cadre des articles 3 et 4).

L'objection de conscience doit s'appliquer tant au médecin à qui une euthanasie est demandée, qu'aux médecins consultés, aux infirmiers, au personnel soignant, aux témoins ou personnes de confiance à qui il serait éventuellement demandé d'intervenir dans

zou worden om op te treden in de euthanasieprocedure als bepaald in artikelen 3 en 4 van de wet. Het amendement vervangt amendement nr. 634.

Nr. 667 VAN MEVROUW NYSSENS

(Subamendement op amendement nr. 574 van mevrouw Leduc c.s.)

Art. 7

Het eerste lid van dit artikel doen vervallen.

Verantwoording

Dit lid is in veel te ruime bewoordingen gesteld. Tot zijn dood beschikt de patiënt over al zijn rechten. Zolang hij bij bewustzijn is, kan hij op geldige wijze een testament opstellen of wijzigen, een goed verkopen of verhuren, enz.

Anderzijds kan de voorgestelde beperking, wat de verzekeringscontracten betreft, alleen maar betrekking hebben op levensverzekeringscontracten en niet op alle verzekeringscontracten. Voor de ongevalenverzekering is de Beroepsvereniging der verzekeringsondernemingen (BVVO) bijvoorbeeld van mening dat euthanasie niet past in het concept ongeval — namelijk een gebeurtenis die zich voordeut buiten de wil van de verzekerde — dat in dit soort verzekeringen centraal staat wanneer men moet vaststellen of al dan niet een vergoeding dient te worden uitbetaald. In dit soort verzekering bestaat in tegenstelling tot de levensverzekering geen dekking voor het risico van het overlijden voor zover het zich in alle omstandigheden voordoet, maar alleen voor het overlijden naar aanleiding van een ongeval (in tegenstelling met name tot het ziekterisico). Voor het overige gelden de methoden van risicoselectie die in de sector levensverzekeringen worden toegepast, niet voor ongevalenverzekeringen en komt het ertop aan fraude te voorkomen (mening van de BVVO over artikel 7 van wetsvoorstel 244, amendement nr. 574, van 20 februari 2001).

Wat de levensverzekeringscontracten betreft, kan de patiënt blijkbaar geacht worden te zijn overleden aan de gevolgen van zijn ziekte, ongeacht het ogenblik waarop het levensverzekeringscontract afgesloten is, indien de persoon wiens overlijden op korte termijn onafwendbaar was, overlijdt ten gevolge van een euthanasie. Als men een termijn van een jaar oplegt voor de geldigheid van dit contract, kan een rechtsvacuum ontstaan voor de gebeurtenissen die binnen deze periode van een jaar zouden plaatsvinden. Deze voorwaarde in verband met de termijn heeft immers tot gevolg dat het voor de patiënt raadzaam zou zijn geen euthanasieverzoek te formuleren en voor de arts hier beter niet op ingaat, voordat een termijn van een jaar is verstrekken na het afsluiten van een levensverzekeringscontract. *Quid* indien de arts ten gevolge van de omstandigheden een patiënt moet euthanasiëren voordat deze termijn verstrekken is? Deze termijn opleggen is een gevoelige zaak zowel voor de patiënten als voor de artsen. De BVVO van haar kant is van mening dat de termijn van een jaar waarin amendement nr. 574 voorziet, nauwelijks zin heeft rekening houdende met de geldende methoden inzake aanvaarding van de risico's (verzekeringsvoorstel, medische vragenlijst en zelfs een medisch onderzoek) die het mogelijk maken verzekeringsfraude te voorkomen of te bestraffen. Zij meent bovendien dat deze termijn een negatief effect kan hebben, voor zover hierdoor een rechtsvacuum ontstaat voor alles wat zich heeft afgespeeld in het jaar dat aan het overlijden voorafgaat, met dan ook mogelijke betwistingen over de wijze waarop het contract moet worden behandeld: gaat het om een zelfmoord, die in principe uitgesloten is krachtens artikel 101 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst, of om een natuurlijke dood, die in principe gedekt is? (zie het advies van de BVVO van 20 februari 2001).

la procédure d'euthanasie telle que prévue aux articles 3 et 4 de la loi. L'amendement remplace l'amendement n° 634.

Nº 667 DE MME NYSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 574 de Mme Leduc et consorts)

Art. 7

Supprimer l'alinéa 1er de cet article.

Justification

Cet alinéa est rédigé de manière beaucoup trop large. Jusqu'à sa mort, le patient dispose de tous ses droits. Il peut valablement, tant qu'il est conscient, établir ou modifier un testament, vendre ou louer un bien, etc.

Par ailleurs, en ce qui concerne les contrats d'assurance, la limitation envisagée ne pourrait concerner que les contrats d'assurance-vie et non tous les contrats d'assurance. En assurance accident, l'UPEA considère, par exemple, que l'euthanasie ne correspond pas au concept d'accident — savoir un événement dont la survenance est étrangère à la volonté de l'assuré — qui est central dans ce type d'assurance pour déterminer s'il y a ou non lieu de payer une indemnité. Dans ce type d'assurance, contrairement à l'assurance-vie, on ne couvre pas le risque de décès survenu dans toute espèce de circonstances mais uniquement suite à un accident (par opposition notamment au risque de maladie). Par ailleurs, les méthodes de sélection du risque qui sont présentes en assurance-vie ne le sont pas en assurance accident, et il faut dès lors éviter la fraude (avis de l'UPEA sur l'article 7 de la proposition de loi 244, amendement n° 574, du 20 février 2001).

En ce qui concerne les contrats d'assurance-vie, si un patient, dont le décès était inéluctable à brève échéance, décède suite à une euthanasie, il semble qu'il puisse être réputé décédé des suites de sa maladie quel que soit le moment où le contrat d'assurance-vie a été conclu. Imposer un délai d'un an en ce qui concerne la validité de ce contrat risque de créer un vide juridique en ce qui concerne les événements qui surviendraient dans cette période de 1 an. Cette condition de délai a, en effet, pour conséquence qu'il serait déconseillé au patient de formuler une demande d'euthanasie et au médecin d'y répondre avant l'expiration d'un délai d'un an après la conclusion d'un contrat d'assurance-vie. *Quid* si les circonstances amènent le médecin à euthanasier un patient avant l'expiration de ce délai? Imposer un tel délai paraît délicat tant pour les patients que pour les médecins. Pour sa part, l'UPEA estime que le délai d'un an prévu par l'amendement n° 574 n'a guère de sens compte tenu des méthodes en vigueur d'acceptation des risques (proposition d'assurances, questionnaire médical, voire visite médicale) qui permettent d'éviter la fraude à l'assurance ou de la sanctionner. Elle considère, en outre, qu'un tel délai pourrait être négatif dans la mesure où il crée un vide juridique pour tout ce qui s'est passé pendant l'année précédant le décès, avec dès lors des contestations possibles quant au sort à réservé au contrat: s'agira-t-il d'un suicide, en principe exclu aux termes de l'article 101 de la loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre, ou d'une mort naturelle, en principe couverte? (voir avis de l'UPEA du 20 février 2001).

Anderzijds is het voor patiënten die zich niet aan het einde van hun leven bevinden en die ten gevolge van een euthanasie in de zin van artikel 3, § 3, overlijden, moeilijk een medisch begeleide zelfdoding gelijk te stellen met een «natuurlijke dood». Niettemin is er naar mijn mening niets dat deze patiënten verhindert een levensverzekeringscontract af te sluiten. De geldigheid van dit contract blijft evenwel afhankelijk, tenzij het tegendeel is bedoeld, (met name) van de voorwaarde van een termijn van 1 jaar, bedoeld in artikel 101 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst.

Nr. 668 VAN MEVROUW NYSSENS

(Subsidiair amendement op nr. 667 van mevrouw Nyssens — Subamendement op amendement nr. 574 van mevrouw Leduc c.s.)

Art. 7

Het eerste lid van dit artikel vervangen als volgt:

«De persoon die op korte termijn onvermijdelijk zou zijn overleden en wiens leven beëindigd werd door toepassing van euthanasie met toepassing van de voorwaarden gesteld in deze wet, wordt geacht een natuurlijke dood te zijn gestorven wat betreft de levensverzekeringscontracten die hij heeft gesloten.»

Verantwoording

Zie verantwoording van amendement nr. 667.

Vanuit een semantisch oogpunt is het bovendien juister in de Franse tekst te vermelden dat euthanasie «met fin à une vie» in plaats van «interrompt une vie».

Nr. 669 VAN DE HEER VANDENBERGHE EN MEVROUW DE SCHAMPHELAERE

Hoofdstuk Vbis (nieuw)

Na artikel 7, een hoofdstuk Vbis(nieuw) invoegen onder het opschrift «Strafbepalingen» bestaande uit artikel 7bis en luidend als volgt:

«Hoofdstuk Vbis. — Strafbepalingen

Art. 7bis. — Onverminderd de toepassing van de straffen gesteld bij het Strafwetboek alsook, desgevallend, de toepassing van tuchtmaatregelen, wordt de overtreding van de artikelen 3, 4 en 5 van deze wet gestraft met een gevangenisstraf van een jaar tot vijf jaar en een geldboete van 2 000 tot 10 000 frank of met een van die straffen alleen.

Hoofdstuk VII van het eerste boek en artikel 85 van het Strafwetboek zijn van toepassing op de in het eerste lid bedoelde midsdrijven.»

Par ailleurs, en ce qui concerne les patients qui ne sont pas en fin de vie et qui décèdent suite à une euthanasie au sens de l'article 3, § 3, il semble difficile d'assimiler un suicide médicalement assisté à une «mort naturelle». Toutefois, cela n'empêche, à mon sens, nullement ces patients de conclure un contrat d'assurance-vie. La validité de ce contrat resterait toutefois subordonnée (notamment) à la condition de délai de 1 an, sauf convention contraire, visée à l'article 101 de la loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre.

Nº 668 DE MME NYSSENS

(Amendement subsidiaire à l'amendement nº 667 de Mme Nyssens — Sous-amendement à l'amendement nº 574 de Mme Leduc et consorts)

Art. 7

Remplacer l'alinéa premier de cet article par ce qui suit:

«La personne dont le décès était inéluctable à brève échéance et dont la vie a pris fin suite à une euthanasie pratiquée dans le respect des conditions prévues par la présente loi est réputée décédée de mort naturelle en ce qui concerne les contrats d'assurance-vie qu'elle aurait souscrits.»

Justification

Voir justification sous l'amendement nº 667.

D'un point de vue sémantique, il semble par ailleurs plus exact de dire qu'une euthanasie met fin à une vie plutôt qu'elle ne l'interrompt.

Clotilde NYSSENS.

Nº 669 DE M. VANDENBERGHE ET MME DE SCHAMPHELAERE

Chapitre Vbis (nouveau)

Insérer un chapitre Vbis (nouveau), intitulé «Dispositions pénales» et comportant un article 7bis, rédigé comme suit:

«Chapitre Vbis. — Dispositions pénales

Art. 7bis. — Sans préjudice de l'application des peines prévues par le Code pénal et, le cas échéant, de sanctions disciplinaires, l'infraction aux articles 3, 4 et 5 de la présente loi est punie d'une peine de prison de un an à cinq ans et d'une amende de 2 000 francs à 10 000 francs ou de l'une de ces peines seulement.

Le chapitre VII du livre premier et l'article 85 du Code pénal sont applicables aux infractions visées à l'alinéa 1er du présent article.»

Verantwoording	Justification
<p>1. Het wetsvoorstel maakt niet duidelijk welke strafwettelijke bepaling van toepassing is wanneer de voorwaarden bepaald in artikel 3, 4 en 5 van het wetsvoorstel niet worden nageleefd, hetgeen in strijd is met het <i>lex certa</i>-beginsel (afgeleid uit artikel 7 EVRM).</p> <p>Een afzonderlijke strafbepaling voor de overtreding van deze artikelen is daarom noodzakelijk.</p> <p>2. Zelfs indien bepaalde misdrijven zoals bepaald in het Straf-wetboek betrekking zouden hebben op bepaalde handelingen zoals omschreven in het wetsvoorstel, is de misdrijfinhoud van deze gemeenrechtelijke misdrijven te onderscheiden van de misdrijfinhoud van de strafbare inbreuken zoals bedoeld in het voorstel (legaliteitsbeginsel).</p> <p>Ook om deze reden is een afzonderlijke strafbepaling noodzakelijk.</p> <p>3. De huidige bepalingen van het wetsvoorstel komen immers neer op een volledige depenalisering, zowel bij naleving of niet-naleving van de voorwaarden gesteld in artikel 3, 4 en 5.</p>	<p>1. La proposition de loi n'indique pas clairement quelle disposition pénale est applicable lorsque les conditions visées aux articles 3, 4 et 5 de la proposition de loi se sont pas respectées, ce qui est contraire au principe de la <i>lex certa</i> (dérivé de l'article 7 CEDH).</p> <p>Il est donc nécessaire de prévoir une disposition pénale distincte pour les infractions à ces articles.</p> <p>2. Même si certains des délits prévus par le Code pénal pouvaient s'appliquer à certains des actes définis dans la proposition de loi, la teneur de ces délits de droit commun n'est pas la même que celle des infractions pénales visées dans la proposition (principe de légalité).</p> <p>Pour cette raison également, il est nécessaire de prévoir une disposition pénale distincte.</p> <p>3. Dans leur rédaction actuelle, les dispositions de la proposition de loi équivalent en effet à une dépénalisation complète, que les conditions posées aux articles 3, 4 et 5 soient respectées ou non.</p>
<p>Hugo VANDENBERGHE. Mia DE SCHAMPHELAERE.</p> <p>Nr. 670 VAN DE HEER MAHOUX C.S.</p> <p>Art. 6</p> <p>Het tweede lid van dit artikel vervangen als volgt :</p> <p><i>« Weigert de geraadpleegde arts euthanasie toe te passen, dan moet hij dit de patiënt of de eventuele vertrouwenspersoon tijdig laten weten waarbij hij de redenen van zijn weigering toelicht. Berust zijn weigering op een medische grond dan wordt die in het medisch dossier van de patiënt opgetekend. »</i></p>	<p>Nº 670 DE M. MAHOUX ET CONSORTS</p> <p>Art. 6</p> <p>Remplacer l'alinéa 2 de cet article par ce qui suit :</p> <p><i>« Si le médecin consulté refuse de pratiquer une euthanasie, il est tenu d'en informer en temps utile le patient ou la personne de confiance éventuelle, en en précisant les raisons. Dans le cas où son refus est justifié par une raison médicale, celle-ci est consignée dans le dossier médical du patient. »</i></p>
<p>Verantwoording</p> <p>De arts moet in alle gevallen een eventuele weigering om over te gaan tot euthanasie meedelen.</p> <p>Nr. 671 VAN DE HEER MAHOUX C.S.</p> <p>Art. 6</p> <p>In het derde lid van dit artikel, het woord «gemandateerde» vervangen door het woord «vertrouwenspersoon».</p>	<p>Justification</p> <p>Le médecin doit indiquer dans tous les cas son éventuel refus de pratiquer une euthanasie.</p> <p>Nº 671 DE M. MAHOUX ET CONSORTS</p> <p>Art. 6</p> <p>À l'alinéa 3 de cet article, remplacer les mots «son mandataire» et les mots «le mandataire» par les mots «la personne de confiance».</p>

Verantwoording	Justification
Overeenstemming met de vorige artikelen.	Afin d'être en concordance avec les articles précédents.
Nr. 672 VAN DE HEER MAHOUX C.S.	Nº 672 DE M. MAHOUX ET CONSORTS
Art. 7	Art. 7
In het eerste lid van dit artikel, de woorden «de toepassing van» vervangen door de woorden «euthanasie toegepast met toepassing van de voorwaarden gesteld door».	À l'alinéa premier de cet article, remplacer les mots «de l'application de» par les mots «d'une euthanasie dans le respect des conditions imposées par».
Verantwoording	Justification
Het is de bedoeling de in deze wet gebruikte terminologie eenvormig te maken.	L'objectif est d'uniformiser la terminologie employée dans la loi.
Art. 10	Art. 10
Dit artikel doen vervallen.	Supprimer cet article.
Verantwoording	Justification
Bescherming van de privacy van de overledene.	Protection de la vie privée du défunt.
Myriam VANLERBERGHE. Jeannine LEDUC. Philippe MONFILS. Jan REMANS. Jacinta DE ROECK. Paul GALAND. Philippe MAHOUX.	Philippe MAHOUX. Jeannine LEDUC. Myriam VANLERBERGHE. Jan REMANS. Philippe MONFILS. Jacinta DE ROECK.
Nr. 673 VAN MEVROUW VANLERBERGHE C.S.	Nº 673 DE MME VANLERBERGHE ET CONSORTS
Art. 10	Art. 10
(Subamendement op amendement nr. 479 van de heer Monfils c.s.)	(Sous-amendement à l'amendement n° 479 de M. Monfils et consorts)
Art. 6	Art. 6
In het tweede lid van dit artikel, de woorden «geen beoefenaar van de geneeskunde» vervangen door de woorden «geen arts».	À l'alinéa 2 du texte proposé, remplacer les mots «aucun praticien de l'art de guérir» par les mots «aucun médecin».
Philippe MONFILS.	

Nr. 675 VAN MEVROUW de T' SERCLAES

Art. 8

Dit artikel vervangen als volgt:

Art. 8. — In het Strafwetboek wordt een nieuw artikel 397bis ingevoegd, luidende :

«Art. 397bis. — Het opzettelijk beëindigen van het leven van een ander op diens verzoek, wordt naargelang de omstandigheden doodslag of moord genoemd. »

Verantwoording

De artikelen 3 en 4 van het wetsvoorstel zoals aangenomen door de commissie, bepalen aan welke voorwaarden een arts moet voldoen indien hij de wettelijke toestemming wil verkrijgen om in te gaan op een euthanasie-aanvraag.

Bovendien definieert artikel 2 van het wetsvoorstel euthanasie als «het opzettelijk levensbeëindigend handelen door een andere dan de betrokken, op diens verzoek». De artikelen van het Strafwetboek voorzien niet in het misdrijf euthanasie als zodanig, zoals bepaald in artikel 2. Deze lacune moet aangevuld worden om aan te duiden naar welke bepaling van het Strafwetboek verwezen wordt in het kader van artikelen 3 en 4 van het voorliggend wetsvoorstel.

De hierbij voorgestelde tekst is de tekst die aangenomen werd in het kader van de bepalingen van het wetsvoorstel nr. 2-105/1 van mevrouw Leduc.

Nr. 676 VAN DE HEER VANDENBERGHE EN MEVROUW DE SCHAMPHELAERE

(Subamendement op amendement nr. 479 van de heer Monfils c.s.)

Art. 6

In het eerste lid van dit artikel, tussen de woorden «beoefenaar van de geneeskunde» en de woorden «kan worden gedwongen», de woorden «noch enige andere persoon» invoegen.

Verantwoording

1. Ook verpleegkundigen, apothekers of andere personen kunnen niet gedwongen worden in te gaan op een euthanasieverzoek.

De argumentatie dat dergelijke clausule niet thuis hoort in huidig wetsvoorstel, «nu zij enkel het euthanaserend handelen van een geneesheer» depenaliseert gaat niet op, nu de bepalingen met betrekking tot het mededaderschap en de medeplichtigheid als bedoeld in hoofdstuk VII van boek I van het Strafwetboek onverkort van toepassing blijven op diegene die de arts bijstaat bij het euthanaserend handelen (dat niet voldoet aan de in het wetsvoorstel uitgebrachte voorwaarden).

Nº 675 DE MME de T' SERCLAES

Art. 8

Remplacer cet article par ce qui suit :

«Art. 8. — Un nouvel article 397bis rédigé comme suit est inséré dans le Code pénal :

«Art. 397bis. — Est qualifié meurtre ou assassinat, selon le cas, le fait de mettre fin intentionnellement à la vie d'autrui à sa demande. »

Justification

Les articles 3 et 4 de la proposition de loi tels qu'adoptés par la commission définissent les conditions auxquelles un médecin doit répondre s'il veut pouvoir bénéficier de l'autorisation de la loi lorsqu'il répond à une demande d'euthanasie.

Par ailleurs, l'article 2 de la proposition tel qu'adopté définit l'euthanasie comme le fait de «mettre fin intentionnellement à la vie d'une personne à la demande de celle-ci». Les articles du Code pénal ne prévoient pas en tant que tel le délit d'euthanasie — au sens où celui-ci est défini par l'article 2. Cette lacune doit être comblée afin d'indiquer à quelle disposition du Code pénal il est fait référence dans le cadre des articles 3 et 4 de la présente proposition de loi.

Le texte proposé ici est celui qui a été retenu dans le cadre du dispositif présenté dans la proposition n° 2-105/1 de Mme Leduc.

Nathalie de T' SERCLAES.

Nº 676 DE M. VANDENBERGHE ET MME DE SCHAMPHELAERE

(Sous-amendement à l'amendement n° 479 de M. Monfils et consorts)

Art. 6

Modifier l'alinéa 2 de cet article comme suit : «Aucun praticien de l'art de guérir ni aucune autre personne ne sont tenus de donner suite à une demande d'euthanasie. »

Justification

1. Aucun infirmier, aucun pharmacien et aucune «autre personne» ne peuvent être tenus de donner suite à une demande d'euthanasie.

L'argument selon lequel une telle disposition n'a pas sa place dans la proposition à l'examen, étant donné qu'elle dépénalise uniquement l'acte euthanasique pratiqué *par un médecin*, ne tient pas puisque les dispositions relatives à la complicité et à la participation de plusieurs personnes à un même crime ou délit, au sens du chapitre VII du livre I^e du Code pénal, restent applicables à toute personne qui aide un médecin à accomplir un acte euthanasique (qui ne remplit pas les conditions fixées dans la proposition de loi).

2. Ook artikel 350 van het Strafwetboek, ingevoegd door de wet van 1990 betreffende de zwangerschapsafbreking voorziet in het 6° in een analoge bepaling.

3. Tenslotte staat een wettelijke « gewetensclausule » ook onafhankelijk van het al dan niet strafbaar karakter van de euthanasierende handeling. Immers dient vanuit ethisch oogpunt, elke persoon deze clausule te kunnen inroepen, onder welke omstandigheden ook.

Hugo VANDENBERGHE.
Mia DE SCHAMPHELAERE.

Nr. 677 VAN MEVROUW de T' SERCLAES

(Subamendement op amendement nr. 479 van de heer Monfils c.s.)

Art. 6

Aan de voorgestelde tekst een lid toevoegen, luidende:

« *Geen beoefenaar van de geneeskunde of van de verpleegkunde, noch enige andere persoon kan worden gedwongen mee te werken aan de toepassing van de artikelen 3 en 4.* »

Nr. 678 VAN DE HEER MAHOUX C.S.

(Subamendement op amendement nr. 479 van de heer Monfils c.s.)

Art. 6

Het tweede lid van de voorgestelde tekst vervangen als volgt:

« *Geen arts kan worden gedwongen euthanasie toe te passen.*

Geen andere persoon kan worden gedwongen mee te werken aan het toepassen van euthanasie. »

Nr. 679 VAN MEVROUW DESCHAMPHELAERE

Art. 7

In de Franse tekst van het tweede lid van dit artikel tussen het woord « sont » en het woord « applicables » het woord « également » invoegen.

2. L'article 350 du Code pénal, qui y a été inséré par la loi de 1990 relative à l'interruption de grossesse, prévoit une disposition similaire dans son 6°.

3. Enfin, toute « clause de conscience » qui serait inscrite dans une disposition de la loi serait indépendante du caractère pénal ou non de l'acte euthanasique. Du point de vue éthique, il faut en effet que toute personne puisse invoquer cette clause, quelles que soient les circonstances.

Nº 677 DE MME de T' SERCLAES

(Sous-amendement à l'amendement n° 479 de M. Monfils et consorts)

Art. 6

Compléter le texte proposé par un alinéa rédigé comme suit :

« *Aucun praticien de l'art de guérir, de l'art infirmier ni aucune autre personne n'est tenu de concourir à l'application des articles 3 et 4.* »

Nathalie de T' SERCLAES.

Nº 678 DE M. MAHOUX ET CONSORTS

(Sous-amendement à l'amendement n° 479 de M. Monfils et consorts)

Art. 6

Remplacer l'alinéa 2 du texte proposé par ce qui suit :

« *Aucun médecin n'est tenu de pratiquer une euthanasie.*

Aucune autre personne n'est tenue de participer à une euthanasie. »

Philippe MAHOUX.
Jeannine LEDUC.
Marie NAGY.
Jan REMANS.
Philippe MONFILS.
Jacinta DE ROECK.
Myriam VANLERBERGHE.

Nº 679 DE MME DE SCHAMPHELAERE

Art. 7

Dans le texte français de l'alinéa 2 de cet article, insérer le mot « également » entre le mot « sont » et le mot « applicables ».

Verantwoording	Justification
Overeenstemming met de Nederlandse tekst.	Concordance avec le texte néerlandais.
Mia DE SCHAMPHELAERE.	
Nr. 680 VAN MEVROUW de T' SERCLAES	Nº 680 DE MME de T' SERCLAES
Art. 7	Art. 7
In de Franse tekst, in het tweede lid van dit artikel, tussen het woord «sont» en het woord «applicables» het woord «également» invoegen.	Au deuxième alinéa de cet article, ajouter, après le mot «sont», le mot «également».
Verantwoording	Justification
Overeenstemming met de Nederlandse tekst, die luidt «zijn mede van toepassing».	Concordance avec le texte néerlandais qui prévoit: «zijn mede van toepassing».
	Nathalie de T' SERCLAES.
Nr. 681 VAN DE HEER VANDENBERGHE	Nº 681 DE M. VANDENBERGHE
Art. 7	Art. 7
Het eerste lid van dit artikel aanvullen met de woorden «tenzij tegenbeding».	Compléter l'alinéa 1er de cet article par les mots «s'il n'y a clause contraire».
Verantwoording	Justification
Deze bepaling betreft noch de openbare orde, noch is zij van dwingend recht. Zij is derhalve louter suppletief.	Cette disposition n'est ni d'ordre public ni impérative. Elle est par conséquent supplétive.
In de overeenkomst kan bedoelen worden dat het hier beschreven risico niet voor verzekering vatbaar is.	Il peut être stipulé dans le contrat que le risque décrit ici n'est pas assurable.
Hugo VANDENBERGHE.	
Nr. 682 VAN MEVROUW NYSSENS	Nº 682 DE MME NYSSENS
Art. 7	Art. 7
Het tweede lid van dit artikel vervangen als volgt:	Remplacer l'alinéa 2 de cet article par ce qui suit :
«Artikel 909 van het Burgerlijk Wetboek is van toepassing op de arts die euthanasie toepast, op de geraadpleegde artsen en op de leden van het verplegend team als bedoeld in artikel 3.»	«L'article 909 du Code civil est applicable au médecin qui pratique une euthanasie, ainsi qu'aux médecins consultés et aux membres de l'équipe soignante visés à l'article 3.»
Verantwoording	Justification
De arts die de patiënt behandelt voor de aandoening waaraan deze sterft, is niet noodzakelijk de arts die de euthanasie toepast.	Le médecin qui a traité le patient pendant la maladie dont il meurt n'est pas nécessairement celui qui pratiquera l'euthanasie.
Bovendien is het nuttig de artsen die worden geraadpleegd, te vermelden, net als de leden van het verplegend team van wie sprake is in artikel 3 van het wetsvoorstel.	Il est, par ailleurs, utile de mentionner les médecins dont la consultation est demandée, ainsi que les membres de l'équipe soignante qui interviennent dans la procédure visée à l'article 3 de la proposition de loi.

Nr. 683 VAN MEVROUW NYSSENS

Art. 7ter (nieuw)

Een nieuw artikel 7ter toevoegen, luidende:

«Art. 7ter. — Deze wet is van kracht voor een periode van drie jaar vanaf haar inwerkingtreding.

Tijdens de zes maanden die het verstrijken van deze periode voorafgaan, leggen de ministers die bevoegd zijn voor de Justitie en de Volksgezondheid, aan het Parlement een verslag voor over de toepassing van deze wet.

Dit verslag bevat met name het verslag waarvan sprake is in artikel 5quinquies. »

Verantwoording

Dit artikel is niet gewijzigd ten opzichte van het oorspronkelijke voorstel van de indieners van het oorspronkelijk voorstel (Stuk Senaat, nr. 2-151). Gezien de delicate materie en de moeilijke omzetting in het juridisch instrumentarium dient, overeenkomstig het advies van bepaalde artsen, voor deze wet een «proefperiode» te worden vastgesteld. Daarom bepaalt de tekst dat deze wet voor een beperkte periode van slechts drie jaar van kracht is.

Tijdens de zes maanden die het verstrijken van deze periode voorafgaan, moet de wetgever op basis van het verslag van de minister van Justitie en diens collega van Volksgezondheid lering trekken uit de praktijk.

Nr. 684 VAN DE HEER VANDENBERGHE EN MEVROUW DE SCHAMPHELAERE

(Subamendement op amendement nr. 682 van mevrouw Nyssens)

Art. 7

Het voorgestelde tweede lid van dit artikel vervangen als volgt:

«De bepalingen van artikel 909 van het Burgerlijk Wetboek zijn van toepassing op de arts die een euthanasie toepast, de geraadpleegde arts en het verplegend team bedoeld in artikel 3, alsmede op de verzorgingsinstelling waar de euthanasie plaatsgrijpt. »

Verantwoording

Dit subamendement neemt amendement nr. 682 van mevrouw Nyssens over, maar voegt toe dat de bepalingen van artikel 909 van het Burgerlijk Wetboek ook van toepassing zijn op de verzorgingsinstelling van de patiënt.

Hugo VANDENBERGHE.
Mia DE SCHAMPHELAERE.

Nº 683 DE MME NYSSENS

Art. 7ter (nouveau)

Insérer un article 7ter nouveau rédigé comme suit :

«Art. 7ter. — La présente loi est applicable pour une période de trois ans à partir de son entrée en vigueur.

Dans les six mois qui précèdent l'expiration de cette période, les ministres ayant la Justice et la Santé publique dans leurs attributions présentent au Parlement un rapport sur l'application de la présente loi.

Ce rapport reprend notamment le rapport visé à l'article 5quinquies. »

Justification

Cet article reste inchangé par rapport à la proposition initiale des auteurs de l'amendement proposé (doc. Sénat, n° 2-151). Étant donné la sensibilité de la thématique et la complexité de sa traduction dans notre arsenal juridique, il convient, conformément à l'avis de certains médecins, de prévoir une période probatoire pour le texte de loi. À cet effet, le texte prévoit que la loi ne sera applicable que pour une période limitée de trois ans.

Dans les six mois qui précèdent l'expiration de cette période, il appartiendra au législateur, sur la base d'un rapport établi par les ministres de la Justice et de la Santé publique, de tirer les enseignements qui s'imposent.

Clotilde NYSSENS.

Nº 684 DE M. VANDENBERGHE ET MME DE SCHAMPHELAERE

(Sous-amendement à l'amendement n° 682 de Mme Nyssens)

Art. 7

Remplacer l'alinéa 2 proposé de cet article par la disposition suivante :

«Les dispositions de l'article 909 du Code civil sont applicables au médecin qui pratique l'euthanasie, au médecin consulté et à l'équipe soignante visée à l'article 3, ainsi qu'à l'établissement de soins où est pratiquée l'euthanasie. »

Justification

Le présent sous-amendement reproduit l'amendement n° 682 de Mme Nyssens, mais ajoute que les dispositions de l'article 909 du Code civil sont également applicables à l'établissement de soins du patient.

Nr. 685 VAN DE HEER MONFILS

(Subamendement op amendement nr. 267 van de heer Van-kunkelsven)

Art. 4bis

In dit artikel de woorden «van een levensvatbaar kind» doen vervallen.

Verantwoording

Euthanasie is uitgesloten voor iedere zwangere vrouw.

Nr. 686 VAN DE HEER MONFILS

(Subamendement op amendement nr. 267 van de heer Van-kunkelsven — Subsidiair amendement op amendement nr. 685)

Art. 4bis

In dit artikel de woorden «zwanger is van een levensvatbaar kind» vervangen door de woorden «twaalf weken zwanger is».

Verantwoording

De wet van 3 april 1990 betreffende de zwangerschapsonderbreking staat abortus toe tot het einde van de twaalfde week die volgt op de bevruchting.

Behoudens een nauwkeurige verantwoording is het daarna verboden het leven van een kind te beëindigen.

Nº 685 DE M. MONFILS

(Sous-amendement à l'amendement n° 267 de M. Van-kunkelsven)

Art. 4bis

À l'article proposé, supprimer les mots «d'un enfant viable».

Justification

L'euthanasie est exclue pour toute femme enceinte.

Nr. 687 VAN DE HEER MONFILS C.S.

Art. 10bis (nieuw)

Een artikel 10bis (nieuw) invoegen, luidende :

«Art. 10bis. — Deze wet treedt in werking ten laatste drie maanden nadat ze in het Belgisch Staatsblad is bekendgemaakt. »

Nº 686 DE M. MONFILS

(Sous-amendement à l'amendement n° 267 de M. Vankunkelsven — Amendement subsidiaire à l'amendement n° 685)

Art. 4bis

À l'article proposé, remplacer les mots «d'un enfant viable» par les mots «de douze semaines».

Justification

La loi du 3 avril 1990 relative à l'IVG autorise l'avortement jusqu'à la fin de la douzième semaine de conception.

Au-delà et sauf justifications précises, il est interdit de mettre fin à la vie de l'enfant.

Philippe MONFILS.

Nº 687 DE M. MONFILS ET CONSORTS

Art. 10bis (nouveau)

Insérer un article 10bis (nouveau), libellé comme suit :

«Art. 10bis. — La présente loi entre en vigueur au plus tard trois mois après sa publication au Moniteur belge. »

Philippe MONFILS.
Jacinta DE ROECK.
Jeannine LEDUC.
Jan REMANS.
Philippe MAHOUX.
Marie NAGY.
Myriam VANLERBERGHE.
Patrik VANKRUNKELSVEN.